

Golota, urin in arije

Gregor Butala

LJUBLJANA, ZAGREB – »Ne name-ravamno peti, medtem ko goli igralci urini-rajajo po odru,« so se ostro uprli nekateri pevci iz opernega zbora zagrebskega HNK (Hrvaškega narodnega gledališča) po četrtkovi generalki za predstavo *Viva Verdi* – gre za najnovejšo produkcijo v okviru projekta *Via Negativa* pod vodstvom režiserja **Bojana Jablanovca**, pri kateri premierni izvedbi na mednarodnem gledališkem festivalu Eurokaz je sodelovala tudi osrednja hrvaška gledališka hiša.

Nad vsebino prizorov so bili ogorčeni zlasti nekateri starejši člani opernega ansambla, ki so se zaradi občutka žaljivosti omenjene uprizoritve le večer pred premiero odpovedali sodelovanju v njej. Zaplet je razrešila **Ana Lederer**, intendantka HNK Zagreb, ki se je odločno zavzela za izvedbo predstave, želji razburjenih pevcev po oprostitvi od nastopa pa ugodila. Tako je bila v petek zvečer *Viva Verdi* odigrana po načrtih, enajst igralcev iz Slovenije, Hrvaške, Srbije in Irske pa je v družbi 70-članskega zbora in petih solistov iz HNK doživelo naklonjen sprejem zagrebskega občinstva.

OPERA IN PERFORMANS

»S predstavo sem zelo zadovoljen, saj nam je kljub velikemu odporu nekaterih uspelo tisto, kar se je na začetku zdelo nemogoče, torej plodno združenje opere kot najbolj tradicionalne in vzvišene uprizoritvene oblike ter performansa oziroma sploh sodobne scenske umetnosti,« pojasnjuje režiser **Bojan Jablanovec** ob doslej največji produkciji *Vie Negative*, ki tokrat tematizira greh lenobe. »Res pa je, da ta združitev ni potekala povsem gladko, saj so posamezni člani zbora kot sporne občutili tako rekoč vse performanske vsebine, ne le goloto in uriniranje.« Toda prav slednje je na generalki pomenilo kapljo čez rob: ko so člani zbora med petjem arije *Va pensiero*

Bojan Jablanovec in Via Negativa

Projekt *Via Negativa* je pravzaprav neke vrste gledališka raziskava, usmerjena k preučevanju osnov teatralnosti oziroma temeljnih razmerij znotraj uprizarjanja, kot so na primer odnosi med »nastopajočim« in »uprizoritvijom«, »iluzijo« in »realnim«, »dogodkom« in »gledalcem«; v njenem okviru vsako leto nastane predstava, ki si za izhodišče jemlje enega od sedmih smrtnih grehov, sestavljajo pa jo posamezni nastopi, v katerih sodelujoči igralci »uprizorijo« svojo osebno izjavo ali stališče v povezavi z zadano temo. Doslej so po omenjeni metodi nastale predstave *Jeza* (2002), *Še, ki se je ukvarjala s požrešnostjo* (2003), pohlepu posvečena *Incasso* (2004) in *Bi-ne bi* (2005), v kateri nastopajoči uprizarjajo svoje razmerje do pohote. *Viva Verdi* je najnovejša v tem nizu, vprašanja lenobe pa se loteva prek nekaterih podrobnosti iz življenja skladatelja Giuseppeja Verdija.

Režiser Bojan Jablanovec je konec 90. let prenehal z delovanjem v repertoarnih gledališčih in se skozi predstave, kot so bile *Lenora*, *Evropa – deklita*, *ki je preveč hitela* ter *Olga Grad vs. Juanna Regina* posvetil raziskovanju narave gledališkega medija, sedemletni projekt *Via Negativa* je zasnoval skupaj z dramaturginjo Nano Milčinski, leta 2009 pa ga bo sklenila predstava *Via Nova*, ki jo bodo sestavljali prizori iz vseh prejšnjih uprizoritev.

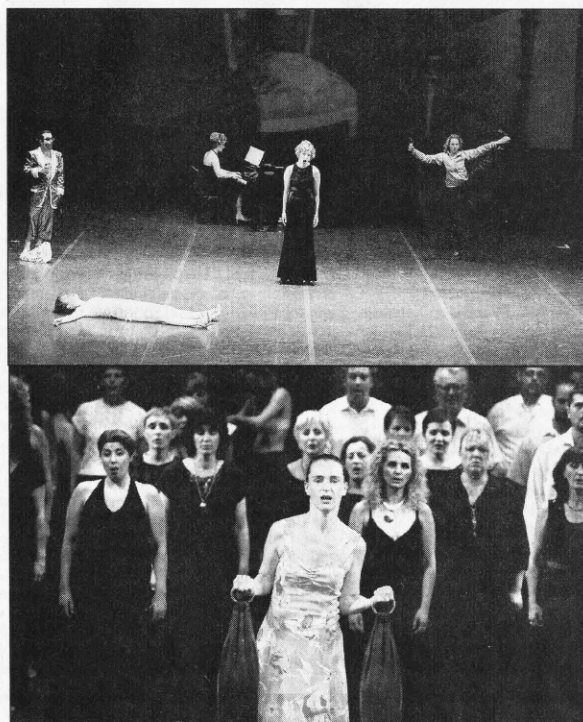
(izvaja jo zbor sužnjev v Verdijevem *Nabuccu*) na odru opazili golega performerja, so nekateri to razumeli kot skrajno žalitev operne umetnosti, uriniranje pa je zanje pomenilo še bolj grobo blatenje opere kot vzvišenega umetniškega dela. »Seveda pa ti pevci niso poznali celotnega konteksta predstave in po premieri je bilo z njihove strani že zaznati drugačne odzive,« dodaja Jablanovec. »Vse omenjene točke so namreč izvedene z intimnega stališča performerja, kot je to vselej v predstavah iz projekta *Via Negativa*. Dotikajo se torej temeljnih vprašanj gledališkega uprizarjanja in nikakor ne pomenijo – kot se je to morda komu zdelo – kritike operne umetnosti ali celo poskusa njenega uničevanja.«

PREMISLEK O GLEDALIŠKEM

Nerazumevanje s strani nekaterih članov ansambla HNK niti ni presenetljivo, saj so vaje za predstavo (pri njenem nastanku je izdatno pomagala tudi hrvaška operna diva Ivanka Boljkovac) potekale v Ljubljani, pevci pa so se zasedbi priključili šele dva dni pred premiero. »Za uprizoritev smo izbrali arije, ki so že prisotne

na repertoarju HNK, zato skupne vaje niso bile potrebne,« pravi Jablanovec.

Sodelovanje z opernim ansamblom je sicer novost v raziskavi *Vie Negative*. »Predstava *Viva Verdi* se na videz res od-mika od dosežanih projektov, predvsem po neki spektakelski razsežnosti, pa tudi zato, ker smo bili bolj usmerjeni na skupinski, kolektivni moment izjavljanja, ne pa na izrazito osebne izjave nastopajočih. Vseeno pa tudi ta predstava sledi osrednji črti celotnega projekta, vnovič-nemu premisleku o gledališki umetnosti kot taki, tokrat pač skozi diskurz o lenobi umetnika, ki se neposredno dotika vprašanj o naravi in smislu njegovega ustvarjanja.« Od tod izvira tudi zamisel o možnosti združitve opere in performansa. »Izhajali smo s stališča, da je sodobna scenska umetnost nekaj, kar se še išče in nima jasno zamejenega polja; temu nasproti smo hoteli postaviti opero kot zvrst, ki je že dolgo zelo jasno izoblikovana,« pojasnjuje Jablanovec. »Opero smo torej uporabili kot neke vrste kontekst, v katerem se lahko dogaja sodobna scenska umetnost, podobno kot smo pred leti predstavo *Jeza* uprizorili v kontekstu vi-



Premiera predstave *Viva Verdi* ni minila brez zapletov: ko so na generalki člani opernega zbora HNK med petjem arije *Va pensiero* (izvaja jo zbor sužnjev v Verdijevem *Nabuccu*) na odru opazili golega performerja, so nekateri to razumeli kot skrajno žalitev operne umetnosti, uriniranje pa je zanje pomenilo še bolj grobo blatenje opere kot vzvišenega umetniškega dela. Foto: Marcandrea

zualne umetnosti, torej v galerijskih prostorih.«

O prihodnosti predstave in možnostih, da bi jo videli tudi pri nas, v Jablanovcu še ni mogel povedati česa bolj določnega: »Vsekakor je naš namen, da bi s predstavo še naprej gostovali v opernih

hišah, seveda pa so prihodnje ponovitve prav zato odvisne predvsem od tega, katera operna hiša se bo pripravljena ponuditi kot kontekst za sodobno scensko umetnost, kot jo ustvarjamo mi.« Nekateri zagrebski solisti so sicer že izrazili pripravljenost za nadaljnje sodelovanje.